پژوهش‌های معماری اسلامی / فصلنامه علمی ـ پژوهشی / شماره سوم / تابستان ۱۳۹۳ / سال اول

هویت گرایی در معماری معاصر کشورهای اسلامی؛

نمونه موردی: عربستان سعودی

محمدجواد مهدوی نژاد (نویسنده مسئول مکاتبات)*

دانشیار دانشکده هنر و معماری، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه تربیت مدرس

پریا سعادت جو**

دانشجوی دکتری معماری، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه تربیت مدرس

تاریخ دریافت مقاله: ۹۳/۰۴/۰۷ تاریخ پذیرش نهایی: ۹۳/۰۶/۱۶

چکیـــده:

گرایش به هویت و تلاش برای دست یابی به یک معماری باهویت، جریانی کلیدی در معماری معاصر کشورهای اسلامی به شمار می‌رود. هدف اصلی از این پژوهش شناسایی و تحلیل نسبت مفهوم هویت اسلامی و بومی با معماری معاصر کشورهای اسلامی است. از این رو سوالات اصلی این پژوهش عبارتند از: ۱- چه جریان‌ها و گرایش‌هایی در معماری معاصر کشورهای اسلامی قابل تعریف اند؟ و هر یک از این گرایش‌ها چگونه به مفهوم هویت در آثار خود توجه کرده اند؟ ۲- رابطه ی میان نظر (آنچه معماران از طرح خود در ذهن دارند و یا هدفی که در ذهن طراح برای دستیابی به یک معماری باهویت دنبال می‌شود) و عمل (آنچه در محصول طراحی مشاهده می‌شود و توسط مخاطب درک می‌شود) چگونه است؟ بر اساس چهارچوب نظری پژوهش، آثار معماری معاصر در پنج محور اساسی شامل: ۱- ایده ی ساختاردهنده ی طرح (کانسپت)، ۲- فناوری ساخت (بکارگیری فناوری‌های نوین)، ۳- مصالح، ۴- شکل و فرم و ۵- رابطه با محیط مورد تحلیل قرار گرفتند. از این رو می‌توان پژوهش آثار طراحی شده در دو دهه اخیر را از منظر شاخصه های مذکور مورد تجزیه و تحلیل قرار داد. از میان کشورهای غرب آسیا، کشور عربستان سعودی به عنوان نمونه موردی انتخاب شده و پنجاه اثر منتخب از میان آثار شاخص دو دهه ی اخیر آن مورد تحلیل قرار گرفتند. سپس با استفاده از نرم افزارهای صفحه گسترده، میزان همبستگی میان آراء این دو گروه (نظر طراح و دریافت کارشناسان از طرح) مورد تحلیل قرار گرفت. دستاوردهای پژوهش نشان می‌دهد که نوعی آشفتگی مبتنی بر تقلید از فرم‌های مشهور در معماری غرب و تناقض میان نظر و عمل منجر به نوعی تکثرگرایی و بی نظمی در معماری معاصر عربستان سعودی شده است، هرچند کیفیت ساخت در نمونه های تحلیل شده از جایگاه قابل قبولی برخوردار است.

واژه های کلیدی: کشورهای اسلامی، عربستان سعودی، معماری معاصر، فناوری‌های نوین، هویت گرایی

*.mahdavinejad@modares.ac.ir

**.paria.saadatjoo@modares.ac.ir

Archive of SID

www.SID.ir

مقدمــه:

هویت اســلامی یکی از آرمان‌هایی اســت که اغلب کشــورهای اسلامی، بخصوص کشورهای اسلامی محدوده غرب آسیا، بیش از هر زمان دیگر بر روی آن تمرکز کرده اند. فعالیت های فرهنگی و سیاسی در سال‌های اخیر بیش از هر زمان دیگر بر احیاگرایی و هویت گرایی متمرکز شــده اســت. از این رو مطالعه بر روی هویت اسلامی و گرایش به هویت در معماری معاصر کشورهای در حال توسعه و بخصوص معماری معاصر کشورهای اسلامی؛ زمینه ســاز شناخت دقیق تر و صحیح تر هویت اسلامی ایرانی در معماری معاصر ایران خواهد بود. در این میان، کشــورهای حاشــیه ی خلیج فارس و از جمله کشــور عربستان ســعودی طی چهار دهه ی گذشته، به واسطه ی درآمدهــای حاصل از فروش نفت، دچار تحولاتی عظیم در زمینه های فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و .. شــده اند. تغییراتی که طی کمتر از نیم قرن، ملتی چادرنشین و کشاورز را به ممالکی بسیار مدرن و صنعتی تبدیل نمود. ناگفته پیداست که معماری و شهرسازی به عنوان یکی از اصلی ترین بسترهای متاثر از پیشرفت های مذکور، دستخوش تغییراتی بارز و چشمگیر شــد. حضور معماران اروپایی و امریکایی در این کشورها و تعمیم گرایش ها و تفکــرات رایج معماری غرب به این ســرزمینها، موجب جهت گیری آنها به ســمت و ســویی نوین گردید که در پاره ای از موارد به واســطه ی تعامل مناسب فرهنگ بومی و جهانی، پاسخ های معمارانه ی موفقی ارائه نمود و در معدودی از موارد با بی عنایتی به بستر فرهنگی دست به خلق آثاری بی هویت و بی ارتباط با گذشــته زد که مورد انتقاد بسیار شدید مجامع معماری قرار گرفت. با این حال نقد آثار معاصر دغدغه این پژوهش نبوده و مســئله ی اصلــی آن انجام مروری تحلیلی بر معماری معاصر عربســتان با هدف شناســایی جریان ها و گرایش های رایج، نحوه ی توجه آن ها به مسئله ی هویت و بررســی ارتباط میان نظر و عمل معمــاران با تکیه بر آراء جمعی از کارشناسان است. پرسش های پیش روی این پژوهش عبارتند از:

۱- چه جریان‌ها و گرایش‌هایی در معماری معاصر کشــورهای اسلامی (نمونه موردی عربستان سعودی) قابل تعریف اند؟

۲- هریک از این جریانات تا چه حد و چگونه به مفهوم هویت اســلامی توجه نموده اند؟

۳- میزان موفقیت معمار در انتقال مفاهیم و ایده های ذهنی مورد نظر به مخاطب و ارتباط میان نظر و عمل در آثار معاصر کشورهای اسلامی (نمونه موردی عربستان سعودی) چگونه است؟

۱- مبانی نظری

۱-۱. پیشینه پژوهش

هنر اســلامی به معنای عام و معماری اســلامی به معنای خاص خود، عاملی مشــترک و وحدت آفرین در میان کشورهای اسلامی محسوب می‌شــود (مهدوی نــژاد ۱۳۸۱). معماری معاصر در کشــورهای عربی بخش مهمی از معماری کشــورهای در حال توسعه است اما تاکنون آن گونه که باید بدان پرداخته نشــده اســت. اگرچه پژوهش های متعددی به بررســی مسئله ی جهانی شدن، فناوری و نوآوری های صورت گرفته در عصر حاضر (قاضی نوری و تاتینا ۱۳۹۱) و چالش های های هویتی پیش رو در کشورهای در حال توسعه (یزدانی و مروتی ۱۳۹۰) و از جمله عربســتان پرداخته اند، اما تنها تعداد اندکی از پژوهش ها با تعمیم این مســئله به معماری به بررسی تعامل و تقابل میان منطقه گرایی و جهانی شدن در معماری (مهدوی نژاد و جعفری ۱۳۹۲) پرداخته و وجوه غالب در آثار معاصر را از این منظر مورد تجزیه و تحلیل قرار داده اند.

تحقیقــات صورت گرفتــه در زمینه بررســی وضعیت معمــاری معاصر کشــورهای حاشــیه خلیج فارس بســیار محدود اســت. فقدان منابع و پژوهش‌های مدون در این حوزه، بــر پیچیدگی ها و ابهام های موجود می‌افزاید (کامل نیا و مهدوی نژاد۱۳۹۱، ۱۸۲). از معدود پژوهش های صــورت گرفته در این راســتا می‌توان به نقد معماری معاصر عربســتان که از ســه منظر عملکرد محیطی، فلســفی و جنبه های بصری، توسط محمدحســین ال ابراییم در ســال ۱۹۹۰ میلادی صورت گرفته است اشاره نمود. در این پژوهش محقق پس از ارائه نقدهای وارد بر معماری این دوره، به معرفی راهکارهای پیشــنهادی توسط منتقدین می‌پردازد. این راهکارها در دو قالب تحول در نظام آموزشــی و ضوابط شــهرداری و اســتفاده از موتیف ها و مصالح ســنتی در ابنیه مدرن ارائه شــده اند. اگرچــه برخی از پژوهش ها به معرفی رویکردهای کلی معماری معاصر در کشــورهای در حال توســعه پرداخته انــد (کامل نیــا و مهدوی نژاد ۱۳۹۱)، با این حال کمتر تحقیقی با رویکردی طراحی محور و با تمرکز بر منطقه ای خاص بر این مقوله متمرکز شــده اســت. عمده تحقیقات صــورت گرفته بــا اغماض از ســایر رویکردهــا، گرایش منطقــه گرایی انتقادی را به عنوان جریان غالب معماری معاصر در کشورهای در حال توســعه معرفی کرده اند (Frampton 1983). با ایــن حال تعداد اندکی از

Archive of SID

www.SID.ir

پژوهشها (شـایان و دیگران ۱۳۸۸)، با تحلیل رویکرد منطقه گرایی در آثار معماران معاصر غیرعربی در کشورهای حاشیه خلیج فارس ازجمله عربسـتان، به معرفی پارامترهای ارتقاءدهنـده فاکتور مطلوبیت در این آثار پرداخته اند. پژوهش صورت گرفته در ارتباط با معماری معاصر ایران پس از پیروزی انقلاب (مهدوی نـژاد و دیگران ۱۳۸۹)، به عنوان خط مشی و چهارچوبی کلی، راهگشـای تحقیقات صورت گرفته مشابه، از جمله تحقیق حاضر می‌باشد.

۱-۲. چهارچوب نظری

تجزیه و تحلیل معماری معاصر کشـور عربستان سعودی نیازمند تعریف یک چهارچوب نظری فراگیر و سـاختار تحلیلی دقیق است که به کمک آن می‌توان ضمن تحلیل و بررسی نمونه ها و بناهای ساخته شده به نتایج قابل قبولی دسـت یافت. پیشینه پژوهش نشـان می‌دهد که برای درک نسـبت هویت اسـلامی با آثار معماری، می‌باید از دو منظر به تحلیل آثار معماری پرداخت: ۱- ذهن طراح معمار به عنوان کسی که اثر معماری را شـکل می‌دهد، ۲- ذهن مخاطب به عنوان کسی که اثر را درک می‌کند (مهدوی نـژاد ۱۳۸۳، ۷۰-۶۷). باید اجزای اصلـی یک طرح معماری اعم از ایده کلی، فناوری سـاخت، مصالح، شکل و فرم و رابطه با محیط پیرامون به تفکیک، مورد تحلیل و بررسی قرار گیرند و تصمیم گیری برای کلیت طرح، بر اساس دستاوردهای حاصل از برآیند تمامی شاخص‌های تحلیلی تبیین شـود (مهدوی نـژاد و دیگران ۱۳۸۹). بـه عبارت دیگر، نکته‌ی قابل توجه تعامل میان نظر و عمل در تحلیل آثار معماری می‌باشد. نظـر به معنای آنچه در ذهن طراح بوده و یا درباره اثر خود گفته اسـت و عمل به معنای آنچه در طراحی به دسـت آمده و هنگام روبرو شدن با اثر از آن درک می‌کنیم. در این حالت می‌توان به ریشـه های نظری و جهت گیری های عمومی یک اثر معمـاری پی برد .(Frampton, 1983) بنابراین چارچوب نظری پژوهش بر مبنای تحلیل شکلی - محتوایی آثار از طریق مقایسه تطبیقی نظر و عمل استوار شده است.

بررسـی تعامل میان نظر و عمل از این جهت مهم اسـت که گم شـدن ارزش‌ها و گسـیختگی بین نظر و عمل یکی از اصلی ترین ریشـه های بحـران هویتـی در حوزه فرهنگ جهانی اسـت. گم شـدن ارزش ها و گسـیختگی میان نظر و عمـل یکی از اصلی ترین ریشـه های بحران هویتی در حوزه جهانی است. تسلط به ارزش های اسلامی و تجلی آنها در هنر و به ویژه معماری مسـتلزم تهذیب نفـس معماران، بهره مندی از معرفت های عقلانی هنرمند با اسـتمداد از معرفت های حضوری و اولیه و سیر از خلق به سوی حق و صیرت جوهری است که در سایه آن هنرمند به رضایت و کمال وجودی رسـیده و آثارش تجلی گاه رضایت و کرامت و امنیت خواهد بود. (نقره کار ۱۳۹۲، ۲۵۳)

بحران هویت معماری به ویژه هویت اسـلامی در معماری به فروکاهش یک کل سـامانمند به نام هویت، به یکی از اجزا سـامانه از قبیل تاریخ، نـژاد، فرهنگ، دین و .. باز می‌گردد. با این حـال با تفکیک این مقوله بـه دو حوزه جهانی و ایرانی و تبیین ریشـه های بحران هویتی در حوزه جهانـی می‌توان اذعان نمود که عدم تعریف روشـن و واضح از مفاهیم سـازنده فرهنگ و تمدن، گم شـدن ارزش ها و گسـیختگی بین حوزه اندیشـه و عمل، قرارگیری عناصـر اعتباری و روبنایی در راس مکاتب و نادیده گرفته شدن عناصر اصیل از مهم ترین ریشه های بحران هویتی در حوزه فرهنگ جهانی به شمار می‌آیند. (نقره کار ۱۳۹۲، ۳۱۸)

۱-۳. کلید واژه های تحلیلی

بـا توجه به تمرکز این مقاله بر تحلیل مسـائل کالبـدی و تلاش برای به دسـت آوردن نتایج کیفی مبتنی بر این مسائل، ضروری است محورهایی استخراج شود که به نحوی مسائل کالبدی را تحلیل کنند. در این پژوهش واژگان تحلیلی مقاله بر اساس ادبیات خاص موضوع تعریف گردید. مهم ترین شـاخصه ها و مفاهیم کالبدی که بیانگر گروه های اصلی پژوهش می‌باشـند عبارتند از: ۱- کانسپت طرح (ایده‌های ساختاردهنده طرح)، ۲- فناوری ساخت، ۳- مصالح، ۴- شکل و فرم و ۵- رابطه با محیط.

۱-۳-۱. ایده ساختاردهنده طرح (کانسپت)

کانسـپت طرح ساختاری است که به واسـطه آن به خطوط و سطوحی دست می‌یابیم که شمایی از کلیت فرمی، فضایی و حال و هوای پروژه را مشخص کرده و واسطه ایست بین زبان انتزاعی کانسپت به وجود آمده با کالبد واقعی معماری. ایده اولیه طراحی (کانسپت)، بازتابی است که در مواجهه با یک مسئله‌ی طراحی، در ذهن طراح، شـکل گرفته و در بسیاری مواقع ظاهر و آشکار نمی باشـد. «طرح مایه (کانسپت) اندیشه ای است که دغدغه اش شیوه تلفیق و ترکیـب کردن عناصر یا ویژگی های مختلـف در یک چیز واحد اسـت. در معمـاری، یک طرح مایـه همچنین چگونگـی ترکیب وجوه مختلف نیازهای طراحی در یک اندیشـه مشخص را تعریف می‌کند و لذا طرح مایه مسـتقیماً بر شکل گیری طرح تأثیرگذار است:(McGinty1979 (208، بنابراین طرح مایه ها تصاویر مبهمی از راه حل نهایی طراحی ارائه می‌دهنـد و « ایده هایی هسـتند که عناصر مختلـف را در یک کل جمع می‌کنند» (Ibid). بر اسـاس روش شناسی پژوهش، ایده ساختاردهنده

Archive of SID

www.SID.ir

طـرح (مهدوی نـژاد و ناگهانی ۱۳۹۰) به صورت کلـی بر نوعی تحلیل شکلی و محتوایی مبتنی بر اندیشه های معمارانه تاکید دارد.

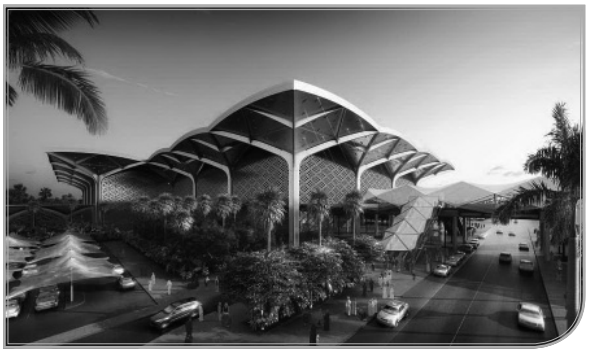
با بررسی کلی و تحلیل های اولیه مصادیق و با استناد به پژوهش های قبلی صورت گرفته در این راسـتا (مهدوی نژاد و دیگران ۱۳۸۹)، شش زیرگروه فرعی برای این دسـته در نظر گرفته شد که شامل موارد مفهوم گرا از معماری گذشته، فرم گرا از معماری گذشته، مدرن، پست مدرن، مدرن متاخر و معماری بومی است.

تصویر ۱. وزارت حج در مکه. در این اثر فرم گرایی از گذشـته در قالب اسـتفاده از سازه های چادری و تعبیه حیاط مرکزی با الهام از حیاط خانه های سنتی عربستان به تصویر کشـیده شـده اسـت. احجام دوگانه موازی با هم با الهـام از اعمال منا و عرفات حج طراحی شده اند. / (منبع: URL1)

تصویر ۲. مجتمع مسکونی Sary در جده. یکی از اصلی ترین ایده های ساختاردهنده این اثر مفهوم گرایی از گذشته و تجلی زندگی جمعی گذشته (خانواده های گسترده) و فرهنگ قدیم زندگی عرب در قالبی مدرن بوده است. (منبع: URL2)

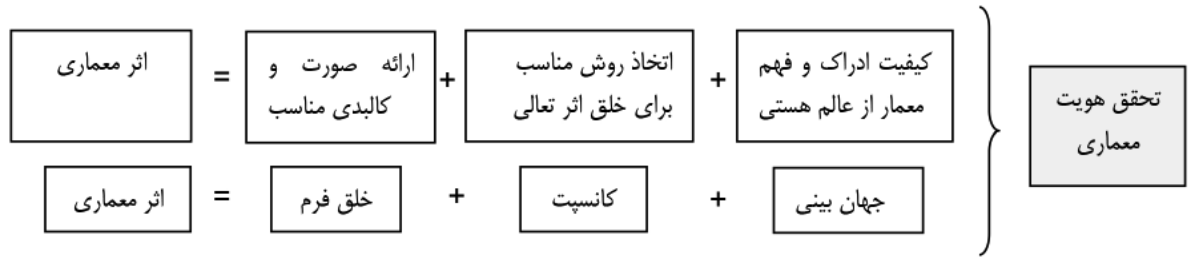

تصویر ۳. ایسـتگاه خطـوط ریلی حرمین در مکه. ایده فرم گرایی از گذشـته در قالب اسـتفاده از طاق و قوس های معماری سـنتی عربسـتان به شـکلی مدرن متجلی شده است. (منبع: URL3)

در سـرزمینی با پشـتوانه و فرهنگ اسـلامی، بی تردید ایده و کانسپت طـرح، تحت تاثیر اهـداف معمـاران مبتنی بر تجلی هویـت و اصالت اسـلامی قرار خواهد گرفت. «میزان تحقق هویت و محتوای اسـلامی در آثار معماران تابع سـه موضوع اسـت: کیفیـت ادراک و فهم معمار از حقیقت عالم هسـتی و مراتب وجود و نفوس انسـانی، اتخاذ روش و سـبک مناسـب برای خلق اثری تعالی بخش و نهایتا استعداد و تجربه و خلاقیـت او در ارائه صورت و کالبدی متناسـب با فهم و ادراک خود. بسـته به کیفیت این سه، نسـبت و میزان تحقق هویت اسلامی در آثار معماری دوران اسـلامی متغیر خواهد بود» (نقره کار و رئیسـی ۱۳۹۱، ۱۱) از سـه پارامتر مذکور، مراتـب اول و دوم در ارتباط با مبانی نظری و کانسـپت و مرحله سـوم در ارتباط با فرم معماری قرار می‌گیرند. تقلید صوری صرف از الگوهای سـنتی بدون توجه به مفاهیم و مبانی نظری اسلامی چندان ارزشـمند نبوده و خلق آثاری بی هویت را در پی خواهد داشـت. در حقیقت «بحران معمـاری امروز ناشـی از کمبود خلاقیت نیست، بلکه از کمبود مبانی نظری نشأت می‌گیرد» (نقره کار و دیگران ۱۳۸۸، ۴۲). مبانی نظری، نظامی از انگاره های ذهنی گوناگون است کـه یک یا گروهی از پدیده ها را توصیف می‌کند و از نوع نگاه شـخص بـه زندگی و طرز تلقی ازجهان هسـتی (جهان بینی) نشـأت می‌گیرد. می‌توان گفت که برخورداری از فرهنگ، اعتقادات و باورهای مشترک، زمینه ساز شکل گیری مبانی نظری مشترک است.

Archive of SID

www.SID.ir

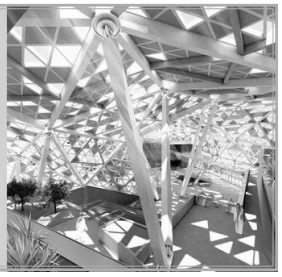

تصویر ۴. عوامل موثر در شکل گیری هویت یک اثر معماری

۱-۳-۲. فناوری ساخت

تکنولوژی که معادل فارسی آن فناوری است از دو واژه یونانی تخنه[1] به معنی هنر و پیشه و لوگوس[2] به معنای کلام الهی و اصل بنیادین معرفت گرفته شده است و عبارت است از بحث درباره هنر و صنعت (مددپور ۱۳۸۴). فناوری نه فقط دانش است و نه فقط ابزار؛ در واقع فناوری در ماهیت واقعی خود، همگام با معماری در آفرینش و سازماندهی فضایی گام برمی دارد و ضروریات لازم برای این هدف را فراهم می‌آورد.

فن و تکنولوژی ساخت بنا به عنوان دومین گروه اصلی شامل شش زیرگروه فرعی می‌باشد. این زیرگروه ها بر مبنای انواع سیستم های سازه ای قابل استفاده در ساختمان تفکیک و تعریف شده اند که عبارتند از: سازه های خرپایی، سازه های صفحه ای و پوسته ای، سازه های چادری و بادی وکابلی و قوسی، سازه های تیر و ستونی و دال، سازه های مرتفع (هسته مرکزی و غیره) و سازه های نوترکیب (تصاویر ۷-۵). مصادیق منتخب بر اساس سازه به کار رفته در ساختار خود، در یک یا چند زیرگروه مذکور جای می‌گیرند.

تصویر ۵. استفاده از سیستم سازه خرپایی در مرکز همایش های منطقه تجاری شیخ عبدالله. (منبع: URL4)

تصویر ۶. استفاده از سازه پوسته ای در ایستگاه مترو اولایا- ریاض. (منبع: URL4)

تصویر ۷. استفاده از سازه های چادری در رویال پاویلیون جده. (منبع: URL5)

تصاویر ۵ تا ۷ نشان می‌دهند که تعامل با کشورهای پیشرفته، امکان استفاده از دستاوردهای آنها در تمامی عرصه ها از جمله معماری را فراهم آورده است. ساختمان های دو دهه اخیر با سیستم های سازه ای و تکنولوژیک پیشرفته، نمود بسیار بارزی از این تعاملات به شمار می‌ایند.

۱-۳-۳. شکل و فرم در بنا

شکل و فرم کلی از دیگر پارامترهای مورد بررسی مصادیق منتخب است. «در زیباشناختی فرم یا صورت تظاهر حسی و واضح یک شی است و این بیانی است که خود را در معرض قضاوت قرار می‌دهد» (بروکهاوس ۱۹۶۹، ۴۱۱). تنوع و تفاوت های شکل و فرم فضای معماری به دلیل تفاوت در تاریخ و فرهنگ جامعه، روح هنرمند و طراح، ابزار تولید و زیربناهای اقتصادی، نظام ساخت و فناوری و سرزمین و اقلیم شکل می‌گیرد. بررسی تفاوت های شکلی مصادیق منتخب از طریق تفکیک این شاخصه به ۵ زیرگروه فرعی تحت عناوین شکل و فرم مدرن، بومی، پست مدرن و های تک و تحلیل مصادیق در قالب این گروه ها صورت گرفته است. ذکر این نکته ضروری است که زیرگروه ها و متغیرهای مربوطه همچون موارد مذکور بر مبنای یک تحلیل و بررسی اولیه از مصادیق به دست آمده اند.

Archive of SID
www.SID.ir

تصویر ۸. ساختمان قضایی شهر ریاض. گرایش فرمی غالب در این اثر گرایش مدرن است. (منبع: URL4)

تصویر ۹. کتابخانه ملی شیخ فرهاد در ریاض. در این بنا گرایش فرمی پست مدرن و های تک خودنمایی می‌کند. (منبع: URL 6)

تصویر ۱۰. ایستگاه مترو منطقه تجاری شیخ عبدالله. این اثر نمونه بارزی از گرایش فرمی پست مدرن در آثار معاصر کشور عربستان است. (منبع: URL7)

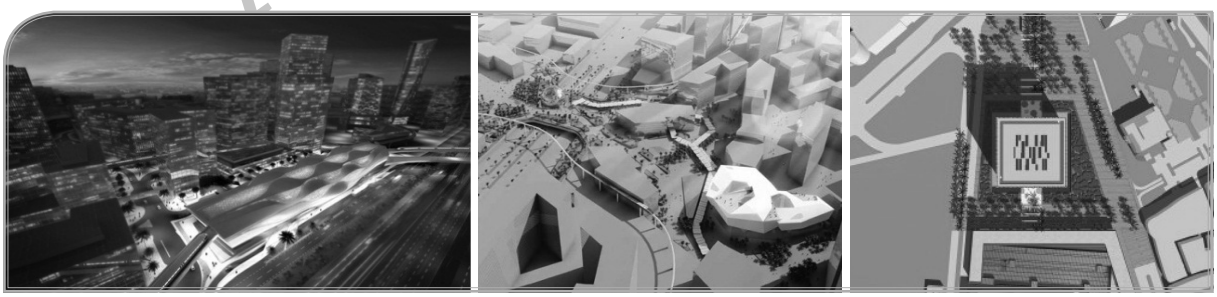
تجلی صور بر اســاس مبانی نظری و ادراکی عمیق از مفاهیم اسلامی می‌تواند به تجلی و حفظ هویت اســلامی آثارکمک نماید. هرچند تقلید صــوری صرف از الگوها به ایجاد خوانایی فضایی و شــکلی و هماهنگ با اصول زندگی مخاطبان مسلمان کمک می‌کند اما احیای هویت تنها در ســایه بهره گیری توامان از الگوها و مفاهیم و تسلط بر مبانی نظری اسلامی محقق خواهد شد.

۱-۳-۴. مصالح در بنا

مصالح به کار رفته در کالبد ابنیه از دیگر فاکتورهایی است که می‌توان با تفکیک آن به دو دســته ســنتی و مدرن دو جهت گیری اساسی در میان مصادیــق را نشــان داد. مصالح ســاختمان در عین حال که ابزار دســت معماران در تجســم بخشی کالبدی به ایده های ذهنی هستند (کامل نیا و مهدوی نــژاد ۱۳۹۱، ۱۸۰)، می‌توانند به خوبی نمایانگر دســتاوردها و تکنولوژی های زمان خود باشند. با این حال انتخاب نوع مصالح، وابسته بــه پارامترها و عوامل متعددی اســت که از مهم تریــن آن ها می‌توان به سازگاری با طرح و سبک، شرایط اقتصادی پروژه، نظر و سلایق شخصی معمار و کارفرما، شــرایط اقلیمی و غیره اشــاره نمــود. در این پژوهش، با چشم پوشــی از نوع مصالح، دو دسته کلی سنتی و مدرن برای آن ها در نظــر گرفته شــده و گرایش رایج در میان ابنیه معاصر عربســتان از حیث مصالح به کار رفته در آن (سنتی یا مدرن) را مورد ارزیابی قرار دادیم.

۱-۳-۵. رابطه با بافت

نحوه ارتباط ســاختمان به عنوان یک محیط مصنوع با بســتر و محیط پیرامــون از دیگر ویژگی هایی اســت کــه با تمرکز بــر روی آن می‌توان به تفــاوت های قابل توجهی میــان ابنیه مختلف دســت یافت. ارتباط ســاختمان با محیط در این پژوهش به ســه صورت هماهنگ با محیط (متجانس)، متضاد و بی تفاوت در نظر گرفته شــده است (مهدوی نژاد و مشــایخی ۱۳۸۹). تجانس میان ســاختمان و محیط بدین معناست که آنچه ســاخته می‌شــود از نظر فرم، تکنیک و جنس، زبان محیط را پذیرا باشد، درطرف مقابل تضاد میان ساختمان و محیط بدین معناست که آنچه ساخته می‌شــود به عمد خود را از محیط جدا کرده و به عنوان چیزی دیگر خود را نشــان دهد (گروتر ۱۳۸۶، ۱۵۳). اما در مورد اینکه در کجا، کدامیک از این ســه مورد مناســب تر است، نظریات مختلفی وجود دارد. لازم به ذکر اســت که محدودیت منابع و عدم دسترســی به اطلاعــات کافی در مورد محیط پیرامونــی هریک از مصادیق، احتمال خطای موجود در نتایج این بخش را افزایش می‌دهد.

تصویر ۱۱. ساختمان دادگاه ریاض. در این اثر نوعی بی تفاوتی میان طرح کلی بنا با بافت و هندسه اطراف به چشم می‌خورد. (منبع: URL8)

تصویر ۱۲. مرکز KAFD در ریاض. هندسه و طرح کلی بنا تا حدودی در تضاد با بافت پیرامونی خود قرار دارد. (منبع: URL4)

تصویر ۱۳. ایستگاه مترو منطقه تجاری شیخ عبدالله. می‌توان گفت که طرح کلی این اثر تا حد زیادی بی تفاوت با بافت پیرامونی اش می‌باشد. (منبع: URL7)

Archive of SID

www.SID.ir

جدول ۱. متغیرهای مورد بررسی در مورد مصادیق معماری معاصر کشور عربستان و زیرگروه های مربوط به هر یک از آن ها. ترسیم: نگارندگان.

متغیرهای مورد بررسی		
ردیف	گروه های اصلی	زیر گروه ها
۱	ایده ساختاردهنده طرح	مفهوم گرا از معماری گذشته/ فرم گرا از معماری گذشته/ مدرن/ پست مدرن/ مدرن متاخر/ معماری بومی
۲	فناوری ساخت	سازه های خرپایی/ سازه های صفحه ای و پوسته ای/ سازه های چادری و بادی وکابلی و قوسی/ سازه های تیر و ستونی و دال/ سازه های مرتفع (هسته مرکزی و غیره) / سازه های نوترکیب
۳	شکل و فرم در بنا	شکل و فرم مدرن/ بومی/ پست مدرن/ های تک
۴	مصالح در بنا	سنتی/ بومی
۵	رابطه با بافت	هماهنگ/ متضاد/ بی تفاوت

۲- ساختار و روش تحقیق

۲-۱. روش تحقیق

هدف اصلی این پژوهش معرفی رویکردهای عمده ی آثار معاصر کشور عربستان از دید و مقایسه دو دسته از داده ها به منظور شناسایی میزان موفقیت معمار در تحقق عملی ایده ها و انتقال مفاهیم مورد نظر می‌باشد. برای بررسی این موضوع ابتدا ۱۰۰ اثر از میان آثار ساخته شده در دو دهه اخیر انتخاب گردید و ۵۰ نمونه تصادفی از میان آنها برگزیده شد. برای بررسی منسجم، به تعریف چهارچوب نظری پژوهش بر اساس ادبیات تخصصی موضوع پرداختیم. پرسش نامه های تنظیم شده بر اساس ادبیات تخصصی و کلید واژه های مستخرج از آن در ۵ دسته اصلی تنظیم گردید (مهدوی نژاد ۱۳۸۴). هدف از تکمیل این پرسشنامه ها دستیابی به دو دسته داده کلی و بررسی ارتباط و میزان همبستگی میان آنها بود. دسته اول داده ها بر اساس میانگینی از پاسخ های ارائه شده توسط محقق و ۵ نفر از دانشجویان مقطع دکتری معماری حاصل شد. با مراجعه به نظرات معمار بنا و توضیحات ارائه شده توسط وی، پرسشنامه ها را تکمیل نموده و داده های گروه دوم را نیز به دست آوردیم. برای بررسی رابطه میان این دو دسته از داده ها از روش تحقیق همبستگی استفاده گردید. « در پژوهش همبستگی، هدف اصلی آنست که مشخص شود آیا رابطه ای میان دو متغیر یا چند متغیر کمی وجود دارد یا نه» (خاکی ۱۳۹۱، ۱۷۲). همبستگی در توصیف و پیش بینی رابطه بین دو یا چند متغیر به ما کمک می‌کند. به این ترتیب که نوع رابطه و میزان شباهت و تناسب میان صفات مختلف اشیا و پدیده های مورد بررسی را اندازه گیری کرده و شدت و جهت رابطه خطی بین دو متغیر را نشان می‌دهد. هرچه ضریب همبستگی (که همواره بین ۱- و ۱ است) به ۱ نزدیک تر باشد به معنی همبستگی بیشتر بین دو متغیر است. منفی بودن این ضریب نیز به معنی رابطه عکس بین دو متغیر است.

در آمار انواع زیادی از ضرایب همبستگی متفاوت وجود دارد که هرکدام همبستگی بین دو متغیر را با توجه به نوع داده ها و شرایط متغیرها اندازه گیری می‌کند. ضریب همبستگی با توجه به اسمی، فاصله ای، رتبه ای و غیره بودن متغیرها، متفاوت خواهد بود. برای سنجش رابطه بین متغیرهای رتبه ای عموما از ضرایب همبستگی گاما، تاوکندال b، تاوکندال c و ضریب سامرز استفاده می‌شود. در این پژوهش به دلیل رتبه ای بودن متغیرها، از ضریب همبستگی تاوکندال b استفاده شد. « این ضریب میزان همبستگی بین دو متغیر فاصله ای یا نسبی را محاسبه کرده که مقدار آن بین ۱+ و ۱- می‌باشد. اگر مقدار بدست آمده مثبت باشد به معنی این است که تغییرات دو متغیر به طور هم جهت اتفاق می‌افتد یعنی با افزایش در هر متغیر، متغیر دیگر نیز افزایش می‌یابد و برعکس اگر مقدار r منفی شد یعنی اینکه دو متغیر در جهت عکس هم عمل می‌کنند؛ یعنی با افزایش مقدار یک متغیر مقادیر متغیر دیگر کاهش می‌یابد و برعکس. اگر مقدار بدست آمده صفر شد نشان میدهد که هیچ رابطه ای بین دو متغیر وجود ندارد و اگر ۱+ شد همبستگی مثبت کامل و اگر ۱- شد همبستگی کامل و منفی است» (URl۹). با انتقال داده های حاصل به نرم افزار SPSS ۲۲، شاخص همبستگی تاوکندال (r)، توان دوم همبستگی ( ) و دقت معناداری (P-value) آن محاسبه گردید و نتیجه گیری نهایی بر مبنای تحلیل کمی و کیفی خروجی های نرم افزاری صورت پذیرفت. معنادار و بی معنا بودن

Archive of SID
www.SID.ir

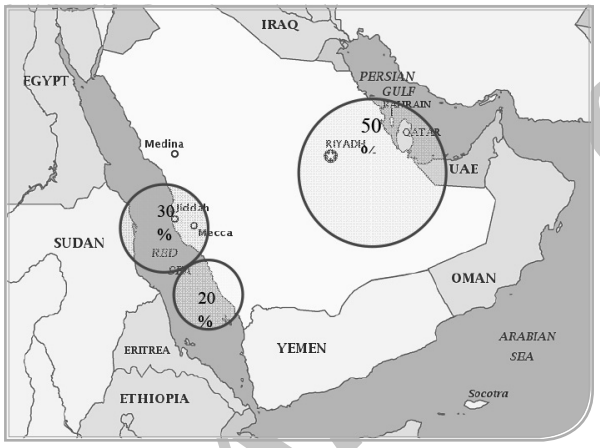
رابطـه بر مبنای توان دوم همبسـتگی (معیار تصمیم) و دقت معناداری (P-value) مشـخص گردید. در این تحقیق میزان خطای قابل قبول ۰/۳ و معیـار تصمیم ۰/۵ در نظر گرفته شـده اسـت. به طوریکه دقت معناداری کوچکتر از ۰/۳ و توان دوم بزرگتر از ۰/۵ نشـان از معناداری رابطه همبسـتگی و عکس آن حاکی از بی معنایی رابطه است. معنادار بـودن رابطه نشـان از این دارد که معمار در انتقـال مفاهیم و ایده های مورد نظر خود به خوبی عمل کرده است و رابطه ای مستقیم میان تصور طراحان و ارزیابی های انجام شـده وجود دارد؛ در صورتی که رابطه ی بی معنا حاکی از عدم موفقیت طراح در انتقال پیام مورد نظر و همچنین رابطه ی عکس میان تصور طراح و آراء عموم می‌باشد.

۲-۲. روش گردآوری داده ها

گردآوری اطلاعات نظری این پژوهش با اسـتناد به کتاب ها، مقالات و پژوهش های قبلی صورت گرفته است. با مراجعه به اسناد کتابخانه ای و اینترنتی به گردآوری آثار طراحی و اجرا شده (۵۰ اثر) در دو دهه اخیر کشـور عربستان پرداخته ایم. سـپس ماتریسی ۷*۵[۳] تعریف شد که سطرهای آن شامل مشـخصه های مورد بررسی (کانسپت طرح، فناوری سـاخت، مصالح به کار رفته در بنا، شکل و فرم در بنا و رابطه با بافت) و سـتون اول آن بر اسـاس استدلال شـخصی، ستون دوم تا ششـم بر اساس پاسـخ پرسش شوندگان[۴] و سـتون هفتم بر مبنای توضیحـات طراح و معمار در مورد بنا تکمیل گردید. در تکمیل جداول به جای انتخاب گزینه ها از روشی شبیه به روش امتیازدهی لیکرت و شاخص هایی با امتیاز ۱/۴، ۲/۴، ۳/۴ و ۴/۴ استفاده شد. در ادامه با احتسـاب درصد فراوانی هر یـک از متغیرها و انتقال این داده ها به نرم افزار SPSS۲۲ضریب همبسـتگی تاوکندال (r)، توان دوم (r^2) و دقت معناداری آن ها تعیین شد.

۲-۳. انتخاب نمونه های موردی

در راسـتای تحلیـل و بررسـی گرایش هـای غالب معمـاری معاصر عربسـتان به انتخـاب ۱۰۰ نمونه از آثار طراحی و یا اجرا شـده در دو دهه اخیر پرداختیم، در ادامه با گزینش ۵۰ نمونه از میان این مصادیق ماتریـس مربوط به آن را تکمیل نموده و نتایـج حاصله را مورد ارزیابی قرار دادیم (جدول ۲). جهت دسـتیابی به نتایجی قابل اطمینان، دقت در انتخـاب نمونـه های موردی به عنـوان اولین گام پژوهش بسـیار ضروری می‌نمود. از ایـن رو در انتخاب مصادیق، پارامترهای مختلفی چون تنـوع کاربری، انتخاب از میان آثار برگزیده شـده در مسـابقات معمـاری، آثار معماران بنام و سرشـناس، انتخـاب مصادیق از تمامی شـهرهای کشور عربستان سـعودی و عدم تمرکز بر روی شهر و ناحیه ای خـاص، انتخاب از میان آثار معماران داخلی و خارجی و غیره مورد توجـه قرار گرفت. به طور کلـی یکی از اصلی تریـن فاکتورهای مورد توجه در انتخاب آثار، توجه به تنوع آنها از منظر کاربری، مکان، طراح، سـبک و دیگر مـوارد پروژه به منظور دسـتیابی به نتایجـی دقیق تر و معتبرتر تا سـرحد امکان بوده است. ۲۰٪ نمونه های منتخب در شهر مکه، ۳۰٪ در جده و ۵۰٪ آنها در شـهر ریاض قرار دارند (تصویر ۱۴).

تصویر ۱۴. نقشـه کشـور عربسـتان و موقعیت سه شـهر ریاض، جده و مکه بر روی آن. ۵۰٪ از مصادیـق منتخب در شـهر ریاض، ۳۰٪ در جده و ۲۰٪ انها در شهر مکه واقع شده‌اند. (منبع: URL4)

Archive of SID

www.SID.ir

جدول ۲. نام و موقعیت قرارگیری مصادیق انتخاب شده. ترسیم: نگارندگان

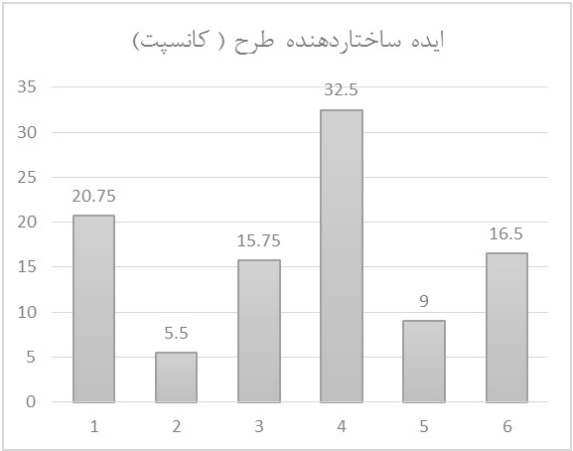
مصادیق منتخب و موقعیت آن‌ها			
جده	ریاض		مکه
۱- مجموعه مسکونی جده	۱۶- هتل Park Inn	۳۱- مسجد منطقه	۴۱- ایستگاه قطار حرمین
۲- Cool Light House	۱۷- سالن مراسم ریاض	تجاری شیخ عبدالله	۴۲- دروازه ورودی شهر مکه
۳- 24 north Jeddah office building	۱۸- برج مقرنس	۳۲- موزه محیط طبیعی	۴۳- ساختمان وزارت مکه
۴- مجموعه اداری- خدماتی سران جده	۱۹- خانه هنرمند جواهرساز	۳۳- هتل الرشید	۴۴- خانه ۵۰۷
۵- فرودگاه بین المللی جده	۲۰- The vertical medina	۳۴- کتابخانه ملی شیخ فرهاد	۴۵- پروژه جبل عمر
۶- پاویلیون پادشاهی Kaia	۲۱- گنبد پروانه KAFD	۳۵- ایستگاه مترو اولایا	۴۶- طرح توسعه بیت الله
۷- استادیوم ورزشی شیخ عبدالله	۲۲- تالار عروسی سران عرب	۳۶- دانشگاه عبدالرحمان	۴۷- میورال شهری الملا
۸- دانشکده پزشکی Batterjee	۲۳- دادگستری ریاض	۳۷- مجتمع علمی فرهنگی	۴۸- فروشگاه مرکزی اپل
۹- مجتمع مسکونی Sary	۲۴- مرکز کنفرانس KAFD	شاهزاده سلمان	۴۹- درب الخلیل
۱۰- بازار الحجاز	۲۵- کارخانه جرآی سی	۳۸- دانشگاه پرنس نورا	۵۰- ایستگاه قطار شهری
۱۱- مدرسه فنی و حرفه ای جده	۲۶- مجموعه اداری تجاری KAFD	۳۹- برج های تجاری ریاض	
۱۲- مرکز هنرهای نمایشی جده	۲۷- مرکز تجاری Khrais	۴۰- ایستگاه مرکزی مترو	
۱۳- مجتمع اداری آرک	۲۸- دانشگاه شیخ خالد	منطقه شیخ عبدالله	
۱۴- ساختمان اداری Maarej	۲۹- مرکز Kingdom		
۱۵- A Neighbourhood Mosque	۳۰- ساختمان وزارت نیرو		

۳. تحلیل یافته ها

۳-۱. دسته بندی نتایج

تحلیل نتایج و داده های به دست آمده از این تحقیق به منظور شناسایی رویکرد غالب معماری کشوری در حال توسعه است که بخش اعظم طراحی ساختمان های آن به دست معمارانی صاحب نام از سایر کشورها انجام شده است. اخیرا پژوهش هایی در راستای شناسایی فاکتورهای ارتقاءدهنده مطلوبیت در این کشورها صورت گرفته است (شایان و دیگران ۱۳۸۸) و مفاهیمی نظیر نمود فناوری نوین، بیان استعاره ای فرم، هماهنگی فعال با شرایط اقلیمی، توجه به ویژگی های سایت، توجه به اصول معماری اسلامی، به کارگیری جزئیات و مصالح بومی وغیره به عنوان پارامترهای مورد نظر طراحان در ارتقاء مطلوبیت معماری مطرح شده است. این پارامترها به عنوان اهداف و ایده آل های طراحان در دستیابی به معماری مطلوب از منظر کاربران به شمار می‌آیند. این پژوهش تلاش کرده است تا با آگاهی از نظرات و دیدگاه کارشناسان در مورد آثار ساخته شده و دسته بندی آنها در قالب کلیدواژه ها و گروه های پنج گانه اصلی، رویکرد و جهت گیری غالب آثار ساخته شده دو دهه اخیر را بازتعریف نماید. تبیین نظرات و تعاریف طراحان در قالب این گروه ها، امکان بررسی تطبیقی نظرات این دو گروه و میزان تطابق آن ها با یکدیگر را تسهیل می‌نماید؛ به نحوی که نزدیکی درصد نظرات کارشناسان و طراحان، حاکی از موفقیت معمار طرح در دست یابی به اهداف و خواسته هایش بوده است. میانگین نتایج پرسشنامه های تکمیل شده توسط محقق و ۵ تن از دانشجویان مقطع دکتری به صورت درصد فراوانی محاسبه شد. در ادامه، همین جداول بر اساس توضیحات معماران در مورد بنا تکمیل شد و درصد فراوانی مجزا برای هر متغیر محاسبه گردید. نتایج حاصله به صورت نمودارهای میله ای نمایش داده شده است. در این نمودارها ستون اول حاصل میانگین نظرات محقق و پرسش شوندگان و ستون دوم درصد فراوانی حاصل از نظرات طراح بناست. برای هر یک از گروه‌های اصلی یک نمودار میله ای مجزا ترسیم شده است.

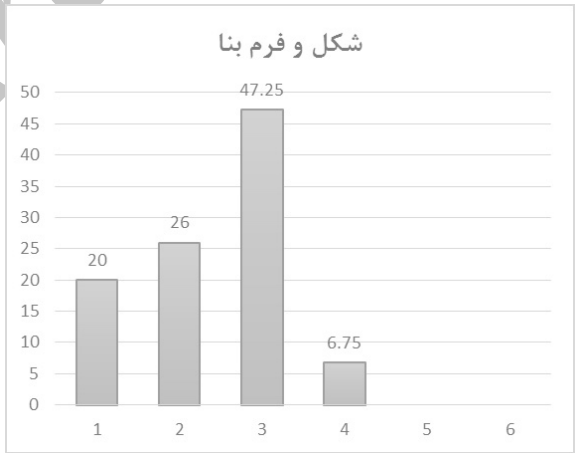
Archive
www.SID.ir

نمودار ۱. بررسی تطبیقی آراء پژوهشگر و معمار طرح در ارتباط با ایده های ساختاردهنده طرح. ترسیم توسط نگارندگان
۱- فرم گرا از معماری گذشته، ۲- مفهوم گرا از معماری گذشته، ۳- مدرن، ۴- پست مدرن، ۵- مدرن متاخر و ۶- بومی

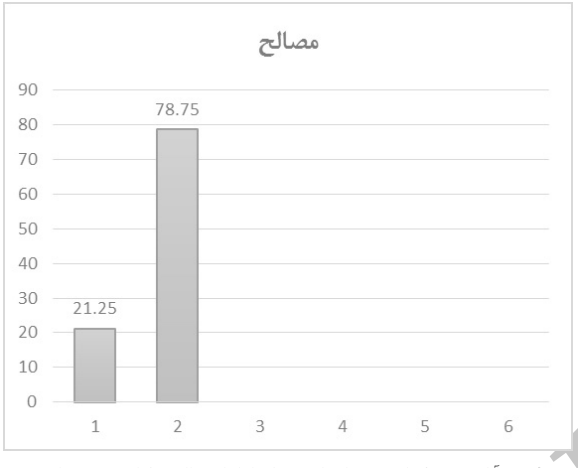

نمودار ۲. بررسی تطبیقی آراء پژوهشگران و معمار طرح در ارتباط با سازه طرح. ترسیم توسط نگارندگان
۱- سازه های خرپایی، ۲- سازه های صفحه ای، پوسته ای، ۳- سازه های کابلی، چادری، بادی، قوسی، ۴- سازه های تیر و ستونی، دالی، ۵- سازه های مرتفع و ۶- سازه های نوترکیب

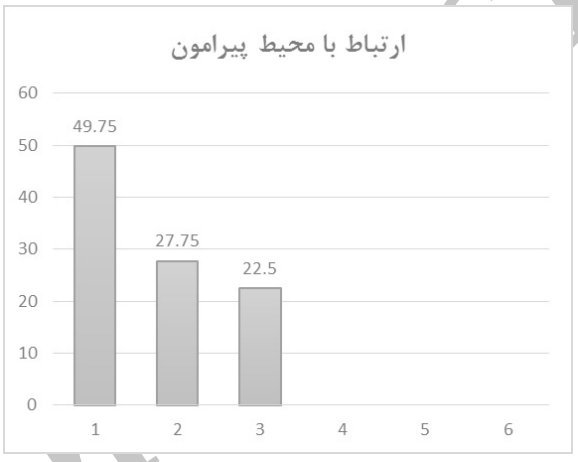

نمودار ۳. بررسی تطبیقی آراء پژوهشگران و معمار طرح در ارتباط با شکل و فرم بنا. ترسیم توسط نگارندگان
۱- شکل و فرم بومی، ۲- شکل و فرم مدرن، ۳- شکل و فرم پست مدرن و ۴- شکل و فرم های تک

Archive of SID
www.SID.ir

نمودار ۴. بررسی تطبیقی آراء پژوهشگران و معمار طرح در ارتباط با مصالح به کار رفته در بنا. ترسیم توسط نگارندگان
۱- مصالح سنتی و ۲- مصالح مدرن

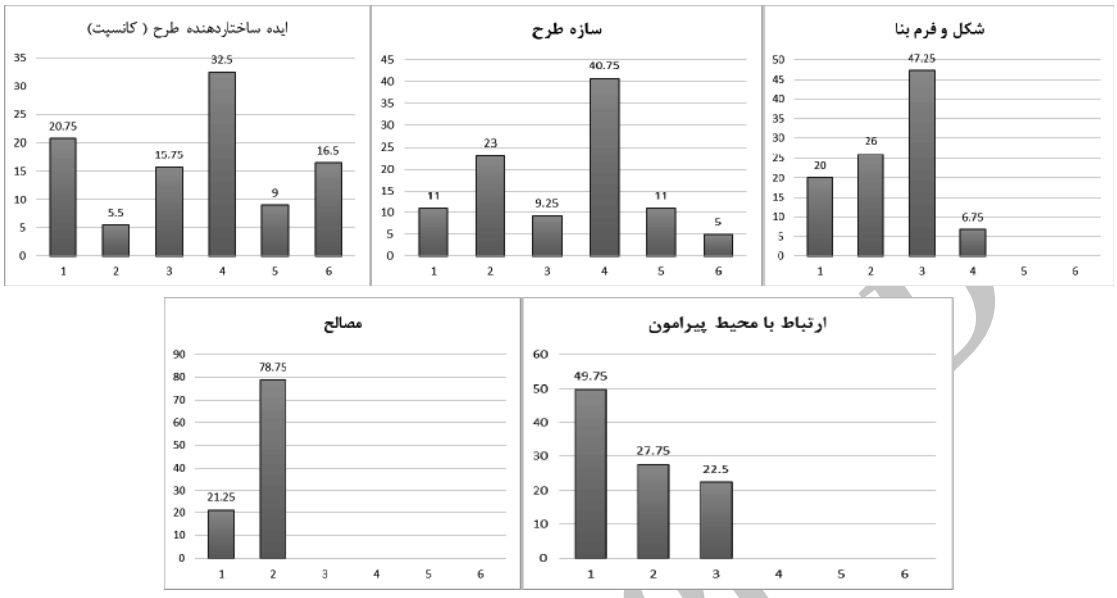
نمودار ۵. بررسی تطبیقی آراء پژوهشگران و معمار طرح در ارتباط بنا با محیط پیرامون. ترسیم توسط نگارندگان
۱- هماهنگ با بافت، ۲- متضاد با بافت و ۳- بی تفاوت با بافت

۳-۲. تحلیل کمی نتایج

داده های به دست آمده از پژوهش های میدانی و مطالعات کتابخانه ای به صورت نمودارهایی تنظیم شد و در بخش های قبلی ارائه گردید. هرچند نمودارهای میله ای ترسیم شده امکان بررسی تطبیقی آراء پژوهشگران و معمار طرح را با یکدیگر فراهم می‌آورد، اما استفاده از روش همبستگی و محاسبات کمی به منظور تبیین شدت و جهت رابطه میان این دو دسته داده ضروری می‌نمود. از داده های کمی به دست آمده، دو دسته نتایج قابل برداشت و تحلیل اند. دسته اول جریانات و گرایش های رایج در معماری معاصر کشور عربستان و دسته دوم رابطه ی میان نظر و عمل. برای شناسایی جریانات و گرایش های غالب آثار از میانگین دو دسته از داده های به دست آمده (نظر معمار و مخاطب) و برای تبیین رابطه میان نظر و عمل از نتایج نرم افزارهای صفحه گسترده استفاده نمودیم. میانگین داده های حاصله که به صورت نمودار میله ای به نمایش درآمده است نشان می‌دهد که در زمینه ایده های ساختاردهنده طرح، ایده پست مدرن و فرم گرا از گذشته، بومی، مدرن، مدرن متاخر و مفهوم گرا از گذشته به ترتیب بیشترین تا کمترین آمار را به خود اختصاص داده اند. نمودار سازه حاکی از اینست که استفاده از سازه های تیر و ستونی و سازه های صفحه ای- پوسته ای در معماری معاصر عربستان بسیار رایج می‌باشد. سازه های خرپایی، مرتفع، چادری و سازه های نوترکیب به ترتیب در رده های بعدی قرار دارند. با بررسی نمودار شکل و فرم بنا مشاهده می‌شود که استفاده از شکل و فرم پست مدرن در معماری معاصر عربستان بسیار رایج است.

www.SID.ir

اســتفاده از فرم های مدرن، بومی و های تک به ترتیب در اولویت های بعدی جای می‌گیرند. نمودار میله ای مصالح نشــانگر این اســت که استفاده از مصالح مدرن با اختلافی چشــمگیر بســیار رایج تر از مصالح سنتی است. در مورد ارتباط بنا با بافت نیز بر اساس داده های حاصل می‌توان اذعان نمودکه بیش از نیمی از آثار ارتباطی هماهنگ با زمینه و الباقی آثار به ترتیب ارتباطی متضاد و بی تفاوت با زمینه دارند.

نمودار ۶ تا ۱۰. جریانات و گرایش های رایج در معماری معاصر عربستان بر اساس میانگین آراء معمار و نظر مخاطبین

برای بررسی ارتباط میان نظر و عمل و همچنین میزان موفقیت معماران در انتقال ایده ها و مفاهیم مورد نظر به مخاطب، به تحلیل نتایج حاصل از نرم افزار SPSS۲۲ و ضرائب همبستگی حاصل پرداختیم. نتایج نشان می‌دهد که در مورد تمامی متغیرهای بررسی شده، همبستگی مثبت میان نظرات گروه ۱و۲ وجود دارد؛ اما افزایش و کاهش ضرائب، نشانگر شدت و ضعف این رابطه می‌باشــد. براساس یک قاعده کلی (جدول۳) می‌توان درباره میزان همبســتگی متغیرها قضاوت کرد. خروجی های نرم افزاری حاکی از این اســت که همبستگی نظرات پرسش شوندگان و معمار طرح در مورد پارامترهای مصالح، فناوری ساخت و شکل و فرم به میزان بسیار زیاد، در مورد رابطه با بافت زیاد و در ارتباط با اصول انســجام طرح در حد اندک است. ســطح خطای پایین در مورد شاخصه های فناوری ساخت، شــکل و فرم و مصالح ساخت، نشــان از معناداری رابطه و سطح خطای بالا در مورد پارامترهای اصول انسجام طرح و رابطه با بافت، نشان از بی معنایی رابطه همبستگی دارد.

به طور کلی می‌توان اذعان نمود که در مورد فناوری ســاخت، شــکل و فــرم بنا و مصالح بــه کار رفته، ارتباط معنادار و مســتقیمی میان نظر و عمل(آراء مخاطبین و طراح) وجــود دارد و معمار بنا در انتقال مفاهیم و ایده های مورد نظر خود موفق عمل نموده اســت، اما در مورد اصول انسجام طرح و رابطه بنا با بافت، این رابطه بی معنا بوده و بیانگر رابطه عکس میان برداشت مخاطبین از بنا و نظر طراح ساختمان می‌باشد.

جدول ۳. تفسیر نتایج ضریب همبستگی (منبع: URL9)

ضریب همبستگی	تفسیر
۰/۰۰ - ۰/۱۹	خیلی اندک و قابل چشم پوشی
۰/۲۰ - ۰/۳۹	خیلی اندک تا اندک
۰/۴۰ - ۰/۶۹	متوسط
۰/۷۰ - ۰/۸۹	زیاد
۰/۹۰ - ۱/۰۰	خیلی زیاد

Archive of SID
www.SID.ir

جدول ۴. برآیند نتایج حاصل از پژوهش میدانی. ترسیم توسط نگارندگان

کلید واژه تحلیلی	اصول انسجام طرح	فناوری ساخت	شکل و فرم در بنا	مصالح در بنا	رابطه با بافت	برآیند
شاخص همبستگی تاوکندال r	۰/۳۳	۰/۸۲	۰/۹۱	۱	۰/۳۳	۰/۶۷
تفسیر میزان همبستگی	اندک	بسیار زیاد	بسیار زیاد	بسیار زیاد	زیاد	متوسط
توان دوم همبستگی r^2	۰/۱	۰/۶۷	۰/۸۲	۱	۰/۱	۰/۵۳
سطح معناداری (P-value)	۰/۳۴	۰/۰۲۲	۰/۰۷	۰	۰/۶	۰/۲
معناداری همبستگی	بی معنا	معنادار	معنادار	معنادار	بی معنا	معنادار

۳-۳. تحلیل کیفی دستاوردهای کمی

بررسی جامع نمونه های موردی، نشان داد که کلیدواژگان اصلی به نسبت های مختلف در خلق آثار معماری معاصر عربستان دخالت داشته و رویکردها و جهت گیری های متعددی را سبب شده است. تفاوت های به دست آمده، دارای معانی و تفاسیر مختلفی است که در تعامل با یکدیگر می‌تواند رویکردهای مشخصی را تبیین نماید. جهت گیری های مذکور عمدتا تجارب معماران غیربومی در زمینه ای بیگانه است که هدف اصلی آنها ارتقای مطلوبیت معماری و ایجاد پیوند با روح مکان و تجلی هویت مکانی است؛ در حقیقت هدف از تحلیل کیفی داده ها بررسی تطبیقی رویکردهای اتخاذ شده و تبیین میزان موفقیت هریک از این راهکارها در ارتقاء مطلوبیت، حفظ هویت مکانی و برقراری ارتباط با مخاطب است تا بدین طریق بتواند با تبیین نقاط قوت و ضعف عملکرد معماران و هریک از رویکردهای مذکور، راهکارها و اصولی سازنده در راستای خلق آثاری مطلوب و باهویت ترسیم نماید.

۳-۳-۱. اصول انسجام دهنده طرح (کانسپت)

بررسی کمی اصول انسجام دهنده طرح در آثار معاصر کشور عربستان نشان داد که ایده های معماران عموما به سمت و سوی معماری پست مدرن، فرم گرا از گذشته و معماری بومی سوق پیدا کرده است. اگرچه بخش عمده ای از آثار معاصر به دست معماران خارجی با فرهنگ و پیشینه ای کاملا متفاوت طراحی شده اند، آمار به دست آمده حاکی از این است که معماران خارجی به نیاز مردم معاصر عرب مبنی بر برقراری ارتباط با گذشته و بهره گیری از الگوهای سنتی که در هارمونی با ارزش های فرهنگی قرار می‌گیرند، کاملا واقفند. معماران بیگانه از آغازین سالهای حضور خود در خاورمیانه، به توجه بر اصول معماری اسلامی تاکید داشتند. آنها با استناد به روش های شرق شناسانه خود، با ویژگی های معماری اسلامی کشورهای مختلف آشنا شده و طیفی از اصول، معیارها و در مرتبه ای ساده تر فرم های نمادین را جهت ایجاد خوانایی فضایی و شکلی و هماهنگ با اصول زندگی مخاطبان مسلمان به کار می‌بردند.

علیرغم ادعای معماران مبنی بر آگاهی از نیاز مخاطبین و تلاش آنها در راستای هدایت ایده های طراحی به سمت و سوی الگوهای سنتی، نتایج کمی حاصل شده، نشان از عدم موفقیت آنها در انتقال ایده های موردنظر به مخاطب دارد. عدم موفقیت معماران می‌تواند ناشی از تلاش آنان برای احیای هویت اسلامی به واسطه تقلید صوری صرف از الگوهای کهن باشد، اما باید توجه داشت که میزان تحقق هویت و محتوای اسلامی در آثار معماران، تابع کیفیت ادراک و فهم معمار از حقیقت عالم هستی، اتخاذ روش و سبک مناسب برای خلق اثری تعالی بخش و نهایتا استعداد، تجربه و خلاقیت او در ارائه صورت و کالبدی متناسب با فهم و ادراک خود می‌باشد. از این رو تقلید صوری صرف از الگوهای سنتی بدون توجه به مفاهیم، چندان ارزشمند نبوده و موفقیت یک اثر در سایه بهره گیری توامان از مفاهیم و فرم های معماری سنتی حاصل می‌شود. در جامعه آماری ما، فرم گرایی از گذشته به صورت استفاده از موتیف ها، تزئینات و یا عناصر خاص معماری اسلامی و به واسطه مطالعه مصادیقی از گذشته و تجلی آن ها در قالبی مدرن به خوبی صورت پذیرفته است. اما مفهوم گرایی از گذشته تنها به واسطه توجه به روح مکان، درک معنویت نهفته در مکان، درک الگوهای رفتاری، درک تقدس مفاهیم و اشیا و غیره امکان پذیر است. درک معنویت و مفاهیم، نیازمند داشتن اعتقادات و فرهنگی مشابه است؛ و از همین روست که معمار بیگانه نتوانسته در بهره گیری از مفاهیم و ارزش های گذشته چندان موفق عمل کند.

Archive of SID

www.SID.ir

۳-۳-۲. فناوری ساخت

آمار کمی به دست آمده در زمینه فناوری ساخت نشان می‌دهد که جهت گیری اصلی معماران در دهه های اخیر به سمت استفاده از سازه های تیر - ستونی و صفحه ای- پوسته ای بوده است. علیرغم اینکه بخش عمده ای از ابنیه معاصر توسط پیمانکاران اروپایی و آمریکایی مسلط بر پیشرفته ترین متدهای اجرایی و سازه ای صورت می‌پذیرد، با این حال آمار حاصله نشان می‌دهد که استفاده از سیستم های نوترکیب کمترین درصد را به خود اختصاص داده است.

بهره گیری فراوان از سیستم های متداول سازه ای و درصد پایین استفاده از سیستم های نوترکیب می‌تواند علل متعددی داشته باشد. ممکن است اجرای سیستم تیر و ستونی برای ساختمان هایی ملهم از الگوها و ساختارهای سنتی و به شکل مکعب بهترین گزینه از منظر اقتصادی و فنی باشد. دلیل دیگر این امر می‌تواند متاثر از طرز تفکرات کارفرما و پایبندی و اطمینان وی به سیستم های سازه ای متداول و عدم اطمینان به متدهای نوین ساخت باشد. می‌توان گفت که استفاده از فناوری های ساخت کشورهای توسعه یافته در راستای تجلی معماری متناسب با فرهنگ و بوم منطقه نشان از رویکرد خردگرا به منطقه گرایی در این کشور دارد و به عبارتی فناوری ساخت، ابزار دست معماران در راستای تجلی کالبدی هویت اسلامی و بومی منطقه بوده است. در حالی که منطقه گرایی نوعی توجه خالص به بوم و فرهنگ است، رویکرد خردگرا به منطقه گرایی نوعی توجه به هویت بومی و منطقه ای همراه با در نظر گرفتن فناوری معماری کشورهای توسعه یافته است.

بررسی رابطه همبستگی میان نظر معمار و آراء مخاطبین در ارتباط با سازه بنا نشان داد که ارتباط معناداری میان این دو دسته داده برقرار است. علیرغم تعاریفی چون کانسپت طرح که تحت تاثیر پس زمینه ذهنی، دیدگاه شخصی و غیره قرار دارد و برداشت های متفاوتی از آن صورت می‌گیرد، سازه و تکنولوژی ساخت مقوله ای نسبتا متفاوت است که برخورداری مخاطب از دانش فنی و اطلاعاتی در زمینه سازه باعث ارتقاء ضریب همبستگی عمل و نظر شده و آراء معمار و مخاطب را به یکدیگر نزدیک تر می‌سازد.

۳-۳-۳. شکل و فرم بنا

دستاوردهای کمی گویای آنست که استفاده از فرم های پست مدرن با بیشترین آمار بهترین گزینه ی احیای هویت اسلامی از منظر معماران در سالهای اخیر بوده است. نا آشنایی با دین و مبانی نظری اسلامی باعث شده تا آنچه در جملات و اظهار نظر معماران در قالب احیای هویت بومی بیان شده، در عمل به تقلید از فرم‌ها و الگوهای سنتی اسلامی محدود شود. پژوهش ها نشان داد بیان فرم های گذشته در قالبی جدید بیش از سایر گرایش ها نظر پرسش شوندگان را به خود جلب کرده است؛ این در حالی است که استفاده از فرم های مدرن، بومی و های تک در اولویت های بعدی جای دارند.

بررسی رابطه ی همبستگی میان داده های حاصله و شاخص همبستگی بالا نشان از موفقیت معماران معاصر در طراحی فرم بناها و ایجاد ارتباط منطقی با مخاطب دارد. بررسی تطبیقی این آمار با بخش نخست نشان می‌دهد که معماران در خلق فرم ها و تجلی هویت اسلامی در قالب ساختاری مدرن و برقراری ارتباط با مخاطب بسیار موفق تر از انتقال ایده های ذهنی به مخاطب عمل نموده اند. این امر ضرورت تعمق معماران در ریشه های فرهنگی، عقیدتی و مبانی نظری اسلامی و همچنین پرهیز از تقلید صوری صرف از الگوهای سنتی به منظور تجلی هویت اسلامی در آثار معاصر را به اثبات می‌رساند.

۳-۳-۴. مصالح در بنا

مصالح ساختمان در عین حال که ابزار دست معماران در تجسم بخشی کالبدی به ایده های ذهنی هستند، می‌توانند به خوبی نمایانگر دستاوردها و تکنولوژی های زمان باشند. اگرچه استفاده از مصالح سنتی به معنی حفظ هویت و اصالت معماری یک منطقه نیست، با این حال بهره گیری به جا و شایسته از مصالح در راستای خلق فرم هایی متناسب با مبانی نظری و مفاهیم بنیادین، می‌تواند به حفظ و احیای هویت معماری کمک نماید. استفاده از مصالح، علاوه بر آنکه در چهارچوب ویژگی های فنی و محیطی صورت می‌گیرد، بر مفاهیم خاص منطقه ای نظیر هویت مکانی و تعلق بنا به زمینه اشاره دارد. داده های کمی به دست آمده نشان داد که در آثار معاصر کشور عربستان استفاده از مصالح مدرن با اختلافی فاحش بسیار رایج تر از مصالح سنتی است. هرچند تحلیل نرم افزاری نشان از برقراری ارتباطی معنادار میان نظر و عمل در زمینه استفاده از مصالح دارد، با این حال تلفیق بجا و استفاده شایسته از مصالح سنتی در کنار دستاوردهای نوین و تکنولوژیک، علاوه بر حفظ کیفیت ساخت به تجلی هویت و اصالت معماری منطقه کمک خواهد نمود. استفاده از مصالح سنتی به دلیل سازگاری با شرایط اقلیمی منطقه و قابلیت آنها در عینیت بخشی بهتر به فرم های سنتی بسیار توصیه می‌شود.

Archive of SID

www.SID.ir

۳-۳-۵. رابطه با بافت

ارتبـاط یک اثر با محیـط پیرامونی، یکی از نکته هـای قابل توجه در هدایـت طراحـی معماری اسـت. آمار و ارقـام حاصله نشـان داد که معمـاران در طرح های خود بـه معماری هماهنگ بـا بافت و زمینه بسـیار تاکید داشـته اند، اما تاکید طراحان در برقراری ارتباط با زمینه در طرح های آنها کمتر به چشـم می‌آید. شاخص همبستگی پایین و بی معنادار بودن رابطه همبسـتگی نشان می‌دهد که ارتباط درخوری میـان نظر و عمل طراحان در برقـراری ارتباط با زمینه وجود ندارد. بر اسـاس نتایج پژوهـش، می‌توان به طراحان توصیـه نمود که حداکثر تـلاش خویش را در ایجاد هماهنگی و همبسـتگی میان اثر و محیط پیرامونی به کار گیرند تا شرایط بصری محیط دچار اختلال و آشفتگی نشـود. تاکید بر هماهنگی با بافت و محیط پیرامونی، موفقیت ایشان را در دسـتیابی به اثری هویت گرا و متمایل بـه زمینه افزایش خواهد داد. نکته قابل توجه آن اسـت که پرداختن به نوعی معماری متفاوت بـا زمینه (چه این تفاوت آگاهانه یا سـهل انگارانه باشـد)، کمکی به ارتبـاط مخاطب با بنـا نمی کند، از این رو تاکید بر انسـجام و وحدت بصـری و هماهنگی بنا بـا زمینه طراحی، مناسـب ترین راهکار قابل ارائه در بناها و آثار هویت گراست.

۴- نتیجه گیری

نتایج پژوهش فوق حاکی از این اسـت که آثار معماری معاصر کشـور عربسـتان عمدتا از همگنی کافی برخوردار نبـوده و پراکندگی و تنوع سـبکی آن ها بسیار زیاد است. بررسـی توضیحات و ادعای طراحان در ارتباط با پنج پارامتر اصلی تعریف شـده، نشـان داد که اصلی ترین گرایش آنها به سـمت اسـتفاده از ایـده ها و فرم های پسـت مدرن، معمـاری هماهنـگ با زمینه و سـازه هـای متداول و بهـره گیری از مصالح مدرن در آثار دهه های اخیر بوده اسـت. بررسـی تطبیقی این آمـار با نظر کارشناسـان، حاکی از موفقیت نسـبی معماران در زمینه سـازه، شـکل، فرم و مصالـح و عدم موفقیت نسـبی آنهـا در تجلی کالبدی ایده های ذهنی و برقراری ارتباط با زمینه اسـت.

تسـلط چشـمگیر معماران خارجی در پروژه های شـاخص این کشور، گرایش روزافزون به کاربرد فناوری های پیشـرفته ساخت به عنوان یک عامل اساسی برای ارتقاء کیفیت را دوچندان نموده است. با این حال به نظر می‌رسـد که تلاش برای احیای هویت معماری اسلامی در عمل به تقلید شـکلی از گونه های کهن و کاربرد فناوری های نوین محدود شده اسـت. تقلید صـوری صرف و بی توجهی به مبانی نظـری و ارزش های فرهنگی بسـتر، باعث شده اسـت که علیرغم ادعای معماران مبنی بر حفظ هویت اسلامی و انسجام معماری با بستر، شاهد برداشتی متفاوت از سـوی صاحبنظران باشـیم. بدین معنا که معماران در راه رسـیدن به موضوعات مورد نظر و انتقال مفاهیم در زمینه ی اصول انسجام دهنده طرح و ارتباط با بسـتر چنـدان موفق نبوده اند. موفقیـت در این زمینه مسـتلزم استفاده از طراحان بومی تا سرحد امکان و تجدید نظر معماران خارجی در بهره گیری از الگوهای بومی و سـنتی، پرهیز از تقلید صوری صـرف از الگوهای کهـن و تأمل دقیق تر در مبانی نظری، ریشـه های فکری و مبانی اعتقادی مردم است تا بتوانند با آگاهی از فرهنگ، نیازها و خواسته های مردم فاصله میان عمل و نظر را پر نموده و در تحقق ایده هـا و اهداف خود بهتر عمل کنند. بی توجهی بـه این مقولات و برخورد سـطحی با مسئله، منجر به گسست از گذشـته خواهد شد و پیش بینی می‌شود که با این روند بحران هویت در این کشورها تعمیق یابد.

تقدیر و تشکر

این مقاله برگرفته از نتایج یک طرح پژوهشـی اسـت که با پشـتیبانی صندوق حمایت از پژوهشـگران و فناوران کشـور (Iran National Science Foundation) توسط مولفین به انجام رسیده است که در اینجا از ایشـان صمیمانه تشکر و قدردانی می‌شود.

Archive of SID

www.SID.ir

پی نوشت:

1. Tekhne

2.Logos

۳. هر یک از سطرهای مذکور متشکل از زیرگروه هایی است که با احتساب آنها ماتریسی ۲۱*۷ به دست می‌آید.

۴. به دلیل تخصصی بودن موضوع، پرسش شوندگان ترجیحا از میان دانشجویان مقطع دکتری معماری انتخاب شده و جداول توسط آنها تکمیل گردید.

منـــابع:

۱. خاکی، غلامرضا. ۱۳۹۱. روش تحقیق با رویکرد پایان نامه نویسی. تهران: فوژان.

۲. شایان، حمیدرضا، و علیرضا عینی فر، و داراب دیبا. ۱۳۸۸. مقاهیم طراحی در زمینه بیگانه. *نشریه هنرهای زیبا*. شماره ۳۸: ۴۹-۶۰ .

فرهنگBrockhaus .. ۱۹۶۹. ویسبادین. جلد ۶.

۳. قاضی نوری، سپهر، و شیوا تاتینا. ۱۳۹۱. ویژگی های سیاست گذاری علم، فناوری و نوآوری در کشورهای در حال توسعه. *فصلنامه رهیافت*. شماره ۵۱: ۶۵-۷۹ .

۴. کامل نیا، حامد، و محمدجواد مهدوی نژاد. ۱۳۹۱. آشنایی با معماری معاصر از شرق تا غرب. تهران: انتشارات موسسه علم معمار.

۵. گروتر، یورک کورت. ۱۳۸۶. زیبایی شناسی در معماری. ترجمه جهانشاه پاکزاد و عبدالرضا همایون. تهران: انتشارات دانشگاه شهید بهشتی.

۶. مددپور، محمد. ۱۳۸۴. ماهیت تکنولوژی و هنر تکنولوژیک: نظری به تکنولوژی اطلاعات. تهران: سوره مهر.

۷. مهدوی نژاد، محمدجواد، و فاطمه جعفری. ۱۳۹۲. تعامل و تقابل جهانی شـدن و منطقه گرایی در معماری معاصر. *فصلنامه پژوهش های معماری اسـلامی*. دوره اول، شماره اول: ۵۷-۳ ۷.

۸. مهدوی نژاد، محمدجواد، و محمد مشایخی. ۱۳۸۹. بایسته های طراحی مسجد بر مبنای کارکردهای فرهنگی- اجتماعی. *آرمانشهر*. شماره ۵: ۶۵- ۷۸.

۹. مهدوی نژاد، محمدجواد، و نوشین ناگهانی. ۱۳۹۰. تجلی مفهوم حرکت در معماری معاصر ایران. *شهر ایرانی اسلامی*. شماره ۳: ۲۱-۳۴.

۱۰. مهدوی نژاد، محمدجواد. ۱۳۸۱. هنر اسلامی، در چالش با مفاهیم معاصر و افق‌های جدید، *مجله هنرهای زیبا*، شماره ۱۲: ۲۳-۳۲.

۱۱. مهدوی نژاد، محمدجواد. ۱۳۸۳. حکمت معماری اسلامی- جستجو در ژرف ساخت های معنوی معماری اسلامی ایران. *نشریه هنرهای زیبا*. شماره ۱۹. ۵۷-۶۶ .

۱۲. مهدوی نژاد، محمدجواد. ۱۳۸۴. آموزش نقد معماری؛ تقویت خلاقیت دانشجویان با روش تحلیل همه‌جانبه آثار معماری. *هنرهای زیبا*. شماره ۲۳. ۶۹-۷۶.

۱۳. مهدوی نژاد، محمدجواد، و محمدعلی خبری، و رضا عسکری مقدم. ۱۳۸۹. تجدید حیات گرایی و معماری معاصر ایران در سالهای پس از پیروزی انقلاب. *فصلنامه مطالعات شهر ایرانی اسلامی*، شماره دوم.

۱۴. نقره کار، عبدالحمید. ۱۳۹۲. حکمت معماری و هنر اسلامی. انتشارات الکترونیکی دانشگاه علم و صنعت ایران، قطب علمی معماری اسلامی.

۱۵. نقره کار، عبدالحمید. ۱۳۹۲. مبانی نظری معماری. انتشارات الکترونیکی دانشگاه علم و صنعت ایران، قطب علمی معماری اسلامی.

۱۶. نقره کار، عبدالحمید، و مهدی حمزه نژاد، و آیسان فروزنده. ۱۳۸۸. راز جاودانگی آثار معماری (تحلیلی بر نگرشهای نوگرا و فرانوگرا و رویکرد های فراگیرتر). *نشریه باغ نظر*. شماره ۱۲. ۳۱-۴۴ .

۱۷. نقره کار، عبدالحمید، و محمد منان رئیسی. ۱۳۹۱. تحقق پذیری هویت اسلامی در آثار معماری. *فصلنامه مطالعات شهر ایرانی اسلامی*. شماره هفتم. ۵-۱۲.

۱۸. یزدانی، عنایت الله، و نادر مروتی. ۱۳۹۰. جهانی شدن و چالشهای فراروی هویت ملی در کشورهای در حال توسعه"، *فصلنامه تحقیقات سیاسی و بین المللی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهرضا*، شماره ششم، ۱-۲۳ .

Archive of SID

www.SID.ir

منابع اینترنتی:

1. URL1= www.daralomran.com 2014-11-08
2. URL2= www.openbuildings.com 2014-11-08
3. URL3= www.fosterandpartners.com 2014-11-08
5. URL4= www.worldbuildingsdirectory.com 2014-11-08
6. URL5= www.diyar.com 2014-09-09
7. URL6= www.saudconsult.com 2014-11-08
8. URL7= www.contemporist.com 2014-11-08
9. URL8= www.as-p.de 2014-11-04
10. URL9=spss-amar.vcp.ir 2014-11-01

References:

1. Al-Ibrabim, Mohammad Hossein. 1990. The Criticism of Modem Architecture in Saudi Arabia, *Architecture and planning journal*, Riyadh, pp. 63-80
2. Brockhaus, Enzyklopadia. 1996. Germany.
3. Ghazinoory, Sepehr., and Shiva Tatina. 2011. Features of STI Policy Making in Developing Countries, *Journal of Rahyaft*, (51): 65-79.
4. Kamelnia, Hamed., and Mohammadjavad Mahdavinejad. 2012. *Contemporary Architecture from East to West; Introducing Principles, Meanings and Roots*. Tehran: Science of Architecture Publication.
5. Frampton, Kenneth. 1983. *Towards a critical regionalism: six points for an architecture of resistance, in the anti-aesthetic: essays on postmodern culture*. Edited by Hal Foster. Port Townsen: Bay press.
6. Khaki, Gholamreza. 2012. *Research Method: An Approach to Writing Thesis. First Edition*, Tehran: Fojan Press.
7. Madadpoor, Mohammad. 2005. The Nature of Technology and Technological Art, Tehran: Sooreh Mehr Press.
8. Mahdavinejad, Mohammadjavad. 2004. Wisdom of Islamic Architecture: Recognition of Iranian Islamic Architecture Principles, *HONAR-HA-YE-ZIBA*, (19): 57-66.
9. Mahdavinejad, Mohammadjavad., and Fateme Jafari. 2014. Interaction and Contrast of Regionalism and Globalization in Contemporary Architecture; Case: Persian Gulf Countries, *Journal of Research in Islamic Architecture*, 1(1): 57-73.
10. Mahdavinejad, Mohammadjavad., Mohammadali Khabari, and Reza Askari Moqadam. 2010. Revitalization and the Iranian Contemporary Architecture after the Victory of Islamic Revolution, *Journal of Studies on Iranian-Islamic City*, 1(2): 95-102.
11. Mahdavinejad, Mohammadjavad. 2003. Islamic Art, Challenges with New Horizons and Contemporary Beliefs, *HONAR-HA-YE-ZIBA*, (12): 23-32.
12. Mahdavinejad, Mohammadjavad. 2005. Education of Architectural Criticism, *HONAR-HA-YE-ZIBA*, (23): 69-76.
13. Mahdavinejad, Mohammadjavad., and Mashayekhy Mohammad. 2011. The Principles of Architectural Design of Mosques with Particular Reference to Socio-Cultural Activities, *Armanshahr,* 3 (5): 65-78.
14. Mahdavinejad, Mohammadjavad., and Nooshin Nagahani. 2011. Expression of Motion Concept in Contemporary Architecture of Iran, *Journal of Studies on Iranian-Islamic City*, 1 (3) 21-34.

Archive of SID
www.SID.ir

15. McGinty, T. 1979. Concepts in architecture. In J. C. Snyder & A. J. Catanese (Eds.), *Introduction to Architecture*, McGraw-Hill.
16. Noghrekar, Abdolhamid. 2013. *Theoretical Basics in Architecture*, Iran University of Science and Technology (Center of Excellence in Islamic Architecture Digital Press).
17. Noghrekar, Abdolhamid. 2013. *Wisdom of Islamic Art and Architecture*, Iran University of Science and Technology (Center of Excellence in Islamic Architecture Digital Press).
18. Noghrekar, Abdolhamid., and Mohammad Manan Raeisi 2012. Realization of Islamic Identity in Architectural Works, *Journal of Studies on Iranian-Islamic City*, (7): 5-12.
19. Noghrekar, Abdolhamid., Mehdi Hamzehnejad, and Aisan Forozandeh. 2010. Eternety Secret of Architectural Works (In Modernism, PostT Modernism and More Inclusive view), *BAGH-I-NAZAR*, (12): 31-44.
20. Ragget, Friedrich. 1971. Building on Tradition, Saudi Aramco World, 22(3) 1.
21. Shayan, Hamidreza., Alireza Eynifar, and Darab Diba. 2009. Design Concepts in Alien Context, *HONAR-HA-YE-ZIBA*, (38): 49-60.
22. Yazdani, Enayatollah., and Nader Morovati. 2011. Globalization and the Challenges of National Identity Faced by the Developing Countries, *Journal of International and Political Studies,* Islamic Azad University, Shahreza Branch, (6): 1-23.
23. Yorg, Groter. 1996. *Aesthetics in architecture.* Translation by: Jahanshah Pakzad and Abdolreza Homayoon, Tehran: Shahid Beheshti University.

URL1= www.daralomran.com 2014-11-08
URL2= www.openbuildings.com 2014-11-08
URL3= www.fosterandpartners.com 2014-11-08
URL4= www.worldbuildingsdirectory.com 2014-11-08
URL5= www.diyar.com 2014-09-09
URL6= www.saudconsult.com 2014-11-08
URL7= www.contemporist.com 2014-11-08
URL8= www.as-p.de 2014-11-04
URL9=spss-amar.vcp.ir 2014-11-01

Archive of SID

www.SID.ir

Surf and download all data from SID.ir: www.SID.ir

Translate via STRS.ir: www.STRS.ir

Follow our scientific posts via our Blog: www.sid.ir/blog

Use our educational service (Courses, Workshops, Videos and etc.) via Workshop: www.sid.ir/workshop